

БІЛІМ БЕРУДЕГІ ЦИФРЛЫҚ РЕСУРСТАРДЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Журканова Альфия Камзаевна

alfize@mail.ru

«Педагогика және психология» білім бағдарламысының 2 курс магистранты
Каспий өңірінің көпсалалы жоғары колледжі, Атырау қ., Қазақстан Республикасы
Ғылыми жетекшісі: п.ғ.к., профессор, Шугаева Г.Қ.

Қазіргі уақытта ақпараттық- коммуникациялық технологиялардың дамуы білім беру жүйесіне үлкен өзгерістер алып келді. Бұл өзгерістің нәтижесінде цифрлық ресурстар білім беру процесіне терең енді. Цифрлық білім беру құралдары- бұл электронды оқулықтар, онлайн курстар, білім беру платформалары, интерактивті бағдарламалар мен қосымшалар, виртуалды және кеңейтілген шындық элементтері, сондай-ақ жасанды интеллект технологиялары.

Дегенмен, цифрлық ресурстардың білім беру процесіндегі қолданылуы тек техникалық аспектілермен тұрғыдан да бірқатар ерекшеліктерге ие.

Білім беру барысында тиімді пайдалану үшін олардың білім алушылар мен оқытушыларға әсерін, психологиялық аспектілерін ескеру маңызды. Бұл мақалада білім берудегі цифрлық ресурстардың психологиялық ерекшеліктері мен олардың адамзат психикасына әсерін талдаймыз.

Цифрлық ресурстардың білім берудегі ең маңызды психологиялық әсері- олар білім алушылардың оқу мотивациясына ықпал етеді. Интернеттегі түрлі интерактивті материалдар, ойындар мен жаттығулар білім алушылардың қызығушылығын арттырады және оларды оқуға деген ынтасын күшейтеді. Бұл өз кезегінде оқу процесінің тиімділігін арттырады. Сонымен қатар, цифрлық ресурстар білім алушының өзіндік жұмысын ұйымдастыруға, дербес ізденуге мүмкіндік береді.

Интерактивті оқыту әдістері білім алушылардың білімді өздігінен меңгеруін, оның ішінде бейнемазмұн, анимациялар мен ойын элементтерін қолдану арқылы оқу процесін қызықты әрі тиімді етеді. Бұл әсіресе білім алушылардың ой-өрісін дамытуда өте маңызды. Цифрлық оқыту әдістері білімді «ойын» форматына айналдырады, бұл білім алушылардың оқуға деген ынтасын арттырады.

Цифрлық ресурстардың психологиялық аспектілерінің тағы бір маңызды бағыты- олардың когнитивті дамуға әсері. Білім алушылар цифрлық ортада оқыған кезде, жаңа ақпаратты өңдеу және есте сақтау қабілеттерін дамытуға көмектесетін құралдарға ие болды. Бейнемазмұн, анимациялар, симуляциялар мен визуализациялар оқу материалдарын түсінуге көмектеседі, өйткені олар ақпаратты көрнекі түрде ұсынады.

Мысалы, интерактивті бағдарламалар мен қосымшалар арқылы білім алушылар жаңа мәліметтерді тек мәтін арқылы емес, сонымен қатар көрнекі құралдар арқылы да қабылдайды. Бұл ұғымдарды жақсы түсінуге және есте сақтауға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, цифрлық ресурстар білім алушылардың ойлау қабілетін дамытады, себебі олар мәселені шешуде шығармашылық тәсілдерді қолдануға үйретеді.

Цифрлық ресурстар тек білім алуға ғана емес, сонымен қатар білім алушылардың әлеуметтік және эмоционалдық дамуына да әсер етеді. Интернеттегі білім беру ресурстары білім алушыларға бір-бірімен қарым-қатынас жасауға, топтық жұмыстарға қатысуға, тәжірибе мен ақпарат алмасуға мүмкіндік береді. Әлеуметтік желілер мен білім беру платформалары білім алушылардың қоғамдастықтар құруына және өзара әрекеттесуге ықпал етеді.

Дегенмен цифрлық ресурстардың әлеуметтік аспектілері де психологиялық тұрғыдан қиындықтар туғызуы мүмкін. Мысалы, әлеуметтік желілерде білім алушылардың арасында қысым мен бәсекелестік сезімі туындауы мүмкін. Бұл әсіресе жасөспірімдер арасында байқалады. Сондықтан, оқытушылар мен психологтар білім алушылардың психологиялық

жай-күйін бақылап, цифрлық ресурстарды дұрыс пайдалану үшін қажетті қолдау көрсетулері керек.

Цифрлық технологиялар білім алушылардың оқу стрессіне де ықпал етуі мүмкін. Білім алушылар цифрлық платформаларда немесе электронды оқулықтарда оқу барысында ақпаратты өте жылдам қабылдай алады, бірақ бұл процесс олардың санасын шаршатып, стресске ұшырау мүмкіндігін арттырады. Көптеген ақпарат пен тапсырмалар білім алушылардың психикалық жүктемесін жоғарылатып, оларды депрессияға немесе алаңдаушылыққа ұшырауы мүмкін.

Бұл жағдайды болдырмау үшін оқытушылар мен білім беру жүйесі цифрлық ресурстарды реттегіш жүйелер ретінде қолдануды үйренуі қажет. Білім алушыларға білім алу процесінің үйлесімділігі мен тепе-теңдігін сақтау керек, бұл олардың эмоционалдық жағдайын сақтауға және оқу нәтижелерінің оң болуына ықпал етеді.

Цифрлық ресурстарды қолдану барысында білім алушылардың психологиялық қауіпсіздігі маңызды мәселеге айналады. Цифрлық алаңда орын алатын кибербуллинг, жеке мәліметтердің ұрлануы немесе теріс ақпараттардың таралуы білім алушылардың психологиялық жай-күйіне айтарлықтай зиян келтіруі мүмкін. Оқытушылар мен ата-аналар бұл мәселені ескеріп, білім алушылардың онлайн ортада қауіпсіз болуын қамтамасыз етуі керек. Сонымен қатар, балаларға интернетте қалай дұрыс жұмыс істеу керектігін, жеке мәліметтерін қалай қорғау керектігін үйрету маңызды.

Цифрлық білім беру құралдарын пайдалану тек білім алушылар үшін ғана емес, сонымен қатар оқытушылар үшін де жаңа мүмкіндіктер ашып отыр. Оқытушылар цифрлық ресурстарды қолдану арқылы оқу процесін басқаруды жеңілдетіп, білім алушылармен тиімді қарым-қатынас орнатуға мүмкіндік алады. Сонымен қатар, цифрлық технологиялар оқытушыларға білім алушылардың оқу жетістіктерін бақылау мен бағалауды жеңілдетеді, әрі оқыту әдістерін әртараптандыруға мүмкіндік береді.

Мотивация және қызығушылық артуы: Цифрлық ресурстар мен құралдар білім алушылардың қызығушылығын арттырып, оларды белсенді қатысуға ынталандырады.

Визуалды контенттер, ойындар, интерактивті тапсырмалар студенттердің оқуға деген қызығушылығын сақтайды.

Жеке көзқарас пен темпті оқу: Цифрлық ресурстар әрбір білім алушының жеке мүмкіндіктерін ескере отырып, өзіндік жылдамдықпен оқу процесін ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Бұл әсіресе әртүрлі оқу қабілеттері бар студенттер үшін маңызды.

Ақпаратты қабылдау және өңдеу: Цифрлық құралдар білім алушының ақпаратты әртүрлі форматта (бейнемазмұн, текст, графика) ұсынуға мүмкіндік береді, бұл олардың ақпаратты қабылдау және өңдеу қабілеттерін жақсартады. Оқу барысында олар бірнеше сезімталдықты (көру, есту) бір уақытта қолданады, бұл когнитивтік жүктемені тиімді бөлуге көмектеседі.

Психологиялық және эмоционалды әсер: Цифрлық ресурстардың ықпалы психологиялық тұрғыдан әртүрлі болуы мүмкін. Білім алушыларға ұнайтын, қызықты контент оларды оқуға ынталандырады, ал артық виртуалды әсерлер, әлеуметтік желілер мен ойындардың көп болуы шоғырлануды төмендетуі мүмкін.

Қателіктер мен өз-өзін бағалау мүмкіндігі: Цифрлық ресурстар қателіктерді түзетуге және білім алушылардың өз-өзін бағалауға мүмкіндік береді. Бұл өз кезегінде білім алушылардың өз сенімдерін арттырады және білімдерін тәуелсіз түрде жетілдіруге жағдай жасайды.

Әлеуметтік өзара әрекеттесудің өзгеруі: Цифрлық білім беру құралдары дәстүрлі оқу процесіндегі жеке қарым-қатынастарды өзгертуі мүмкін. Білім алушылар мен оқытушылар арасындағы байланыс өзгеріп, қашықтан оқыту жағдайында өзара әрекеттесу динамикасы өзгереді.

Оқудың жеке бағыттылығы: Онлайн оқу платформалары мен цифрлық құралдар білім алушыларға оқу мазмұнын таңдауға және жеке қажеттіліктеріне сәйкес материалдарды игеруге мүмкіндік береді. Бұл білім алушылардың білім алуына жаңа көзқарастар мен тәсілдер ұсынады.

Дегенмен, оқытушылар үшін цифрлық құралдарды қолдану жаңа дағдыларды меңгеруді талап етеді. Цифрлық ресурстар білім беру саласында кеңінен қолданылып, оқу процесін жетілдіруге мүмкіндік беруде. Дегенмен, оларды қолдану барысында психологиялық аспектілерді ескеру маңызды. Білім алушылардың мотивациясын, когнитивті дамуын, эмоционалдық және әлеуметтік жағдайын бақылап, цифрлық алаңда қауіпсіздігін қамтамасыз ету қажет. Сондай-ақ, оқытушыларға цифрлық құралдарды тиімді пайдалану үшін қажетті дағдылар мен білімді дамыту керек. Цифрлық білім беру ресурстарының дұрыс қолданылуы білім беру процесін әлдеқайда тиімді етіп, білім алушылардың психологиялық және когнитивті дамуына оң әсерін тигізе алады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Бордовская Н.С. Цифровая грамотность и психология образования. Издательство «Юрайт». (2018) 23-45 б.
2. Қожахметова С. Цифрлық білім беру: теориясы мен практикасы. - Алматы: «Білім» баспасы. (2019). 12-30 б.
3. Кузнецова И.В. Психологические аспекты внедрения цифровых технологий в образовательный процесс. Вестник Томского государственного университета. Психология, 4(49), (2020). 35-42б
4. Кравцова И.Л. (2021). Психология цифрового образования. Санкт-Петербург: Издательство «Речь». (2021) 88-102 б.
5. Петров В.В. Психология цифровых технологий в обучении. –М.: Наука. (2020). 45-67 б.
6. Рахимбекова М.Р. Қашықтықтан оқыту және цифрлық құралдардың психологиялық аспектілері. –Қазақ білім академиясының ғылыми журналы, 15(2), (2022). 50-59б.

7. Шмидт Л.В. Информационные технологии в образовательном процессе: педагогический и психологический аспекты. –Издательство «Просвещение». (2017). 101-115 б.

8. Қараев Ж,С. Цифрлық педагогика және психология. –Алматы: «Атамұра» баспасы. (2021). 134-150 б.

9. Garrison D.R., & Anderson T. E-Learning in the 21st Century: A Framework for Research and Practice. –Routledge. (2003). 19-42 б.

10. Clark R.C., & Mayer R.E. E-Learning and the Science of Instruction: Proven Guidelines for Consumers and Designers of Multimedia Learning. –Wiley. (2016). 65-80 б.